

(rima, stopica, lirski pesem) lahko učenci ponovijo znanje o posameznih literarnih ustvarjalcih in njihovih delih. Domiselne so zlasti vaje v obliki kviza, primerne za skupinsko delo v razredu. Nekoliko skromnejša predstavitev poglavij iz filmske vzgoje pa ima splošnoizobraževalni značaj.

Utrjevanju govornih in pisnih navad učencev je namenjeno tretje tematsko poglavje *Sporočanje*. Vaje ponujajo veliko možnosti za skupinsko delo v razredu, vplivajo pa tudi na razvijanje kulture govornega nastopa. Z manjšimi spremembami so primerne tudi za motivacijo učencev na nižji stopnji osnovnošolskega izobraževanja. Knjiga pa je lahko tudi priročnik za samostojno delo učencev, saj so ji dodane rešitve vseh primerov.

Večletno nastajanje gradiva in prvotno drugačna namembnost ne zmanjšujeta pomena priročnika, ki uspešno združuje "prijetno s koristnim". K temu prispevajo tudi duhovite ilustracije Boža Kosa, ki smiselno dopolnjujejo besedne razlage.

Mojca Poznanovič
Gimnazija Kamnik

BESEDNJAK S KOROŠKEGA

Dr. Pavel Apovnik, dr. Ludvik Karničar: SLOVAR PRAVNEGA IN EKONOMSKEGA JEZIKA, 1. del, nemško-slovenski. 1989, brez navedbe kraja izida. 398 strani.

Ne vem, da bi imeli slovenski Korošci v Avstriji že kak svoj nemško-slovenski besednjak, navedeno delo je torej prvo te vrste. Kakor je povedano v predgovoru v knjigi, se je zamisel zanj porodila v sedemdesetih letih ob pripravah za avstrijski zakon o narodnih skupnostih, po katerem naj bi slovenščina na Koroškem dobila večjo možnost uporabe pri sodnih in upravnih oblasteh, pa se je pokazalo, da bi bil potreben slovar ustreznega izrazja. V ta namen je bila ustanovljena posebna delovna skupnost, ki je začela delati avgusta 1978. Ob delnem sodelovanju Karla Smolleja in slavista dr. Erika Prunca sta glavno delo za slovar opravila dr. Pavel Apovnik in dr. Ludvik Karničar, ki sta tudi navedena kot avtorja. Izdajo slovarja je podprlo avstrijsko ministrstvo za pravosodje in še vrsta uradnih oseb. Po osemletnem delu je bil rokopis aprila 1986 predložen navedenemu ministrstvu. V prizadevanju, da bi se vsaj delno ustreglo potrebam gospodarstva, pravi predgovor, je bilo obdelano tudi osnovno ekonomsko izrazje. Slovenske ustreznice za avstrijske pojme temeljijo na sodobni slovenski pravni in ekonomski terminologiji, niso pa bili prevzeti izrazi za pojme, ki v avstrijskem pravu ne obstajajo.

Zajetna, lepo izdana in solidno vezana knjiga že z zunanjim videzom in ob površnem pregledu zbujajo spoštovanje do velikega delovnega napora avtorjev. S sestavljanjem besednjaka za dve stroki sta tako rekoč orala ledino in morala premagati velike ovire. Že kar na začetku takega dela stoji težavna izbira, kaj naj se sprejme v tak slovar — koliko naj vsebuje splošnih pojmov? S privzemom gospodarskega izrazja je bila ta težava sicer precej olajšana, saj je gospodarstvo silno široko področje. Prav tako na začetku pa stoji tudi odločitev, na kakšen način naj besednjak predstavi svojo vsebino. Ker sem zadnjih nekaj let tudi sam sestavljal nemško-slovenski slovar in sem se v ta namen dobro seznanil s sodobnimi nemškimi slovarji, imam precej teoretičnih in praktičnih izkušenj za presojo, kaj lahko pričakujemo od sodobno izdelanega besednjaka.

Pri Slovarju pravnega jezika me je najbolj presenetilo, da v njem predstavljene besede nimajo naglasov — brez teh ni noben dober sodobni slovar. Toliko bolj velja to za slovenščino, saj je slovenski naglas zelo zapleten in za tujca neznansko težaven. In še podobna pomanjkljivost: besede, prevzete v nemščino iz drugih jezikov, bi morale po potrebi imeti naveden izgovor, saj sicer uporabnik ne more vedeti, kako se izgovarjajo besede der Abandon, das Carnet, der Charter, das Clearing, die Courtage, die Courtoisie in podobne.

Pri izdelavi sodobnega besednjaka je eno pglavitnih vodil gospodarnost. Z ene strani se s tem prihrani precej prostora, z druge pa si tudi uporabnik tako prihrani veliko časa, ker je snov podana strnjeno, brez nepotrebnih ponavljanj. Zlasti Dudnov slovar gre pri tem do skrajne mogoče meje in združuje v "gnezda" čimveč gesel, večkrat tudi taka, ki nimajo istih korenov. Pri istopomenskih geslih razlag ne ponavlja, rajši napoti uporabnika k drugemu geslu. Apovnik-Karničarjev slovar se teh načel ne drži prav dosti. Dvomljiva se mi zdi že odločitev, da pri glagolskih geslih navaja obe slovenski obliki, dovršno in nedovršno. Zlasti pa bi se dalo še marsikaj drugega združiti, da se stvari (predvsem razlage) ne bi ponavljale. Za zgled: Ablehnungsantrag in Ablehnungsgesuch bi se dalo združiti, namesto da imata

obakrat isto razlago: predlog za izločitev (sodnika, izvedenca). Ali pa takšna ponovitev: Gepäck abfertigen sprejeti prtljago za prevoz, sprejemati prtljago za prevoz. Takih primerov je še veliko. Še ena potrata prostora: npr. pri geslu Abgabe so navedene in prevedene vse mogoče povezave te besede, pozneje pa vse to prihaja še pri geslih, ki so tu uporabljena v zvezah, torej podvojen.

Samostalnike iz pridevniške sklanjatve pišejo sodobni slovarji po večini v obliki (der) Abgeordnete ipd. Naš slovar ima redkejšo možnost (ein) Abgeordneter, vendar ima to včasih slabe posledice. Tako se mu je zgodilo, da ima zapisani gesli Verdächtiger *m*, Verdächtige *ž* (ta je, mimogrede povedano, prevedena kot "osmuljenka"), ko v resnici obe obliki obstajata v obeh spolih: Verdächtige *m*, *ž*, Verdächtige *m*, *ž*.

Vse premalo ima slovar podatkov o rabi besed in njihovi vrednosti. V seznamu kratic so sicer navedene kratice za historično, navadno, nesklonljivo, pogovorno, zastarelo, vendar so v slovarju redko rabljene, nekatere druge pa manjkajo, še zlasti kratica za birokratsko, uradniško, kar je pri pravnem jeziku pogostno.

Kdor prevaja iz nemščine, ima veliko težav z mnogimi nemškimi pridevniki, ki v njegovem jeziku nimajo nobene ustreznice. Zato se mi zdi upravičena odločitev avtorjev slovarja, ki pravita v uvodu: "Kjer ni bilo 'popolne' ustreznice, se je zdelo bolj smotno ponuditi uporabniku 'definijski opis'." Vendar ima ta metoda svoje meje: če je konsenspflichtig razloženo takole: "nekaj, za kar si je treba priskrbeti soglasje ali dovoljenje", je to predolgo, povrhu pa nastaja vtis, kakor da gre za nekaj samostalniškega in ne za pridevnik.

Spet drugod sta avtorja vendarle zapisala besede, ki vsaj po moji vednosti niso nikjer v rabi (morda na Koroškem?), recimo opravitev za Abfertigung, razkladnina za Abladegebühr, abandonirati za abandonieren, kompetirati za kompetieren, komplementar (zapisano kot komplemetar) za Komplementär, konkludent za konkludent, in tako še marsikaj.

Pravo uporabnost besednjaka spoznaš šele v daljši rabi, to ali ono pa se pokaže tudi ob prelistavanju. Vprašujem se, koliko sta avtorja (s sodelavci) pri svojem delu uporabljala tuje vire, recimo SSKJ, kak nemško-slovenski slovar, Verbinčev slovar tujk, in še kaj. Bojim se, da ne prav dosti, saj bi sicer v njunem slovarju ne bilo številnih pomanjkljivih ali celo napačnih prevodov in razlag, ki se kažejo tudi že pri površnem pregledu. Preden jih nekaj navedem za zgled, bi rad avtorjem položil na srce, naj pri izdelavi slovensko-nemškega dela včled gledata v našeta dela, saj navedenadnje bi moralo biti njuno delo bolj ali manj v skladu z normo slovenščine, kakor jo govorimo in pišemo tu pri nas.

Zdaj pa zgled! Abblenden pač ni "prižgati (!) zasenčeno luč", temveč zasloniti luč; pri glagolu abrechen manjka najočitnejši pomen — "pretrgati (pogovor, pogajanja)", slovar govori le o splavitvi; pa so še drugi pomeni: podreti, prenehati in še kaj, kar se mi zdi potrebno tudi v pravnem jeziku; Abdeckerei je okorno podano kot "odstranjevanje živalskih trupel", po mojem je to konjaštvo; za Abfahrt je premalo rečeno "odhod", saj to ni vsak odhod, le odhod vozila; Abbau in abbauen imata še kup pomenov, od katerih bi nekateri sodili tudi v tak slovar; eine Aussage ablegen je pravilno prevedeno kot "izpovedati", po nepotrebnem pa je zraven čist germanizem: "podati izpovedbo"; Abnehmer je preveden takole: 1. uporabnik (npr. toka, plina, vode); 2. odjemalec, 3. kupec; v resnici je "uporabnik" neustrezen, tisto, kar je ob njem v oklepaju, pa velja za "odjemalca"; pri Abruf stoji le prevod "odpoklic", pa ima beseda še dva pomena iz gospodarskega življenja; abschleppen ni "vleči vozilo", temveč je "odvleči v."; glagol abstoßen ima cel kup (tudi poslovnih) pomenov, v slovarju pa je samo "prodati pod ceno"; Abmeldebestätigung ni potrdilo o odjavi "prebivališča", temveč "bivanja"; kleiner Grenzverkehr je "maloobmejni", ne "obmejni" promet; kontradiktorisch ni "nasproten", temveč je "protisloven"; einen Eid ablegen ni (za)priseči, temveč samo "priseči".

Nekaterih nemških zvez tudi v velikem Dudnu ni bilo najti, recimo "eine Sache abnötigen", kar naj bi bilo "vzeti stvar s silo"; ali die Abänderung begehren = "predlagati spremembo". Da pa avtorja nista "na tekočem" glede današnje dobre slovenske rabe, kaže na primer "razmak" namesto "razmika" za Abstand, ali pa več "potrošnikov" (ob raznih geslih), ker ne vesta, da je po vojski potrošnik spodrnil porabnika, zdaj pa se je ta povrnil v rabo. Naj še omenim, da imata avtorja pri členitvi snovi razdelke razporejene pod a, b, c, d, na č sta pa pozabila.

Kadar nastane nov besednjak, so napake tako rekoč neogibne, tu pa jih je morda le preveč, marsikateri bi se bilo ob drugačnih metodah sestavljanja mogoče ogniti. Podobno velja za tiskovne pomote, ki jih je kar nekaj, že v samem uvodu so kar tri. Če bo slovar doživel novo izdajo, kar bi mu človek zelo privoščil, se bo dalo vse to popraviti. Mislim pa, da bi bilo dobro, ko bi avtorja v ta namen pritegnila k sodelovanju še koga z naše strani meje.

Janez Gradišnik
Ljubljana